

Granskning av styrelse och vd:s agerande i samband med förvärv av byggnad

Ljusdal Energiföretag AB

*Emil Forsling,
Fredrik Winter*

12 mars 2018

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Inledning	5
Bakgrund	5
Uppdraget	5
Styrelsens och vd:s ansvar i ett aktiebolag	6
Kommunallagens regelverk avseende kommunala bolag	7
Bolagets styrdokument	8
Bolagsordning	8
Ägardirektiv	8
Arbetsordning	9
Vd-instruktion	9
Delegationsordning och attestinstruktion	9
Händelseförloppet i ärendet	10
Inköp av byggnad	10
Uppförandeskede	11
Utvärdering av bolagets agerande	12
Har bolagets vd och styrelse följt regelverket i aktiebolags- och kommunallagen i samband med förvärvet?	12
Protokoll	12
Befogenheter och beslut enligt ABL	12
Befogenheter och beslut enligt KL	13
Har bolagets vd och styrelse följt bolagsordningen i samband med förvärvet	13
Har bolagets vd och styrelse följt de av Ljusdal kommun angivna ägardirektiven i samband med förvärvet?	14
Övrigt	14
Ägarsamrådet	14
Lag om offentlig upphandling (LOU)	14

Sammanfattning

Ljusdal Energiföretag AB förvärvade under 2016 en byggnad för att initialt skapa lokaler för personal inom VA och underliggande skapa gemensamma lokaler och samordna verksamheten vid området kring HVC vid Östernäsområdet. Byggnaden som förvärvades har köpts av säljare som monterat ned den i Gävle, fraktat den till Ljusdal och sedan monterat upp den på önskad plats. Tillkommande utgifter för att få byggnaden/modulhuset på plats har vida överstigit vad som sägs angetts i ursprungsbeslutet. I efterhand har kritik framförts i media och internt inom styrelsen. Kritiken har riktats mot bolagets vd och styrelse och hur de hanterat förvärvet.

Med anledning av detta har revisionen i Ljusdals kommun och dess lekmannarevisorer i Ljusdal Energiföretag AB ställt förfrågan till PwC om en oberoende granskning av styrelsens och vd:s agerande i samband med förvärvet.

PwC har genomfört uppdraget vilket har omfattat att ge svar på följande frågeställningar.

- Har bolagets vd och styrelse följt regelverk i aktiebolags- och kommunallagen i samband med förvärvet?
- Har bolagets vd och styrelse följt bolagsordningen i samband med förvärvet?
- Har bolagets vd och styrelse följt de av Ljusdal kommun angivna ägardirektiven i samband med förvärvet?

Utifrån vår granskning gör vi bedömningen att styrelsen inte haft annat än bolagets bästa i åtanke vid beslutet, styrelsen bedöms ha representerat bolaget i beslutet och inte haft egen vinning i beslutet. Styrelsen kunde ställt mer frågor och krävt mer underlag men har kollektivt beslutat att gå vidare i beslutet. Vi gör även bedömningen att vd har representerat bolaget i beslutet och inte haft någon annat än bolagets bästa i beslutet att förvärva byggnaden. Inte heller vd anses haft någon egen vinning av beslutet.

Vi har i vår granskning inte funnit något som tyder på att en kontroll eller besiktning av det skick som byggnaden var i innan nedmontering genomförts av vare sig säljaren eller köparen. Detta är en brist i beslutsunderlaget där ansvaret åvilar vd och Styrelsen.

Vår bedömning är att styrelsen med noterade brister ändå uppfyller sitt ansvar enligt ABL i samband med sitt beslut att förvärva aktuell byggnad.

Vad gäller styrelsens ansvar ur kommunallagens perspektiv är frågan kring om ärendet skulle förts till fullmäktige för ställningstagande central. Vår slutsats i denna del är att bolagets styrelse inte har agerat formellt felaktigt. Dock anser vi att den del som avser dokumentationen av styrelsens bedömning, att frågan inte var av principiell beskaffenhet eller annars större vikt, inte uppfyller vad som kan förväntas av ett helägt kommunalt bolag. Styrelsen skulle tydligt och klart dokumenterat sitt ställningstagande i protokoll där även motiv skulle protokollförts.

Vår granskning påvisar inte att styrelse eller vd har handlat i strid mot bolagsordningen. Bolagsordningen är i vissa delar felaktig och behöver uppdateras.

Ägardirektiven efterlevs huvudsakligen men vi kan inte bedöma om ärendet ur perspektivet samverkan inom kommunen verkligen är testat och om alla möjligheter är undersökta. Så som vi ser det är det inte fråga om samordning utan här skapas nya lokaler för eget bruk istället för att använda befintliga lokaler inom kommunkoncernen. Vi har dock inte möjlighet att inom ramen för denna granskning bedöma om valet att skapa egna lokaler ryms inom koncernnyttan eller inte. Vår bedömning är att det inte kan uteslutas att styrelsen inte efterlever de av fullmäktige fastställda ägardirektiven i avseende på samverkan inom kommunkoncernen.

Ljusdal Energiföretag ABs styrelserepresentant och verkställande ledning har sedan hösten 2016 haft ett flertal ägarsamråd, vid mer än tre tillfällen dokumenterad närvaro hos kommunstyrelsen och vid ett tillfälle hos kommunfullmäktige i Ljusdal. Ur det kommunalrättsliga perspektivet är det kommunfullmäktige som är ägare till Ljusdals Energiföretag AB och rapportering enligt kommunallagen skall ske till fullmäktige bl a vad gäller ärenden av principiell beskaffenhet. Den rapportering som styrelsens representant och verkställande ledning har presenterat bedöms både relevant och korrekt och vår bedömning är att kommunstyrelsens ledamöter erhållit god insyn i ärendet och dess utveckling.

Inledning

Bakgrund

Ljusdal Energiföretag AB förvärvade under 2016 en byggnad för att initialt skapa lokaler för personal inom VA och underliggande skapa gemensamma lokaler och samordna verksamheten vid området kring HVC vid Östernäsområdet. Byggnaden som förvärvades har köpts av säljare som monterat ned den i Gävle, fraktat den till Ljusdal och sedan monterat upp den på önskad plats. Tillkommande utgifter för att få byggnaden/modulhuset på plats har vida överstigit vad som sägs angetts i ursprungsbeslutet. I efterhand har kritik framförts i media och internt inom styrelsen. Kritiken har riktats mot bolagets vd och styrelse och huvudsakligen avsett hur de genomfört förvärvet, skött byggprocessen och kommunicerat kring förvärvet.

Med anledning av detta har revisionen i Ljusdals kommun och dess lekmannarevisorer i Ljusdal Energiföretag AB ställt förfrågan till PwC om en oberoende granskning av styrelsens och vd:s agerande i samband med förvärvet.

Uppdraget

PwC har genomfört uppdraget vilket har omfattat att ge svar på följande frågeställningar.

- Har bolagets vd och styrelse följt regelverk i aktiebolags- och kommunallagen i samband med förvärvet?
- Har bolagets vd och styrelse följt bolagsordningen i samband med förvärvet?
- Har bolagets vd och styrelse följt de av Ljusdal kommun angivna ägardirektiven i samband med förvärvet?

Uppdraget avgränsas till ovanstående frågeställningar och omfattar inte utvärdering och bedömningar av andra frågeställningar med anledning av förvärvet. Utvärderingen omfattar inte heller en utvärdering av relationen mellan bolaget och ägaren, utöver de som angivits i lagstiftning och styrdokument.

Vi har genomfört uppdraget genom dokumentstudier och intervjuer med bolagets styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och tillförordnad vd. Vi har även intervjuat bolagets informationsansvarige samt upphandlad byggkonsult och dåvarande vd. Kortare samtal har även förts med kommunchefen i Ljusdal kommun.

De dokument som granskats har avgränsats till att avse tiden före 2017-12-14. Händelser efter det datumet har ej beaktats.

Styrelsens och vd:s ansvar i ett aktiebolag

Styrelseuppdraget i ett kommunalt helägt aktiebolag är till sin natur annorlunda än uppdraget i en kommunal nämnd eller kommunal styrelse. Uppdraget i en kommunal nämnd är ett förtroendemannauppdrag där ansvarsutkrävandet sker utifrån ett demokratiskt perspektiv i allmänna val enligt regler i den offentliga rätten. Styrelseuppdraget i ett kommunalt helägt aktiebolag är, som i alla aktiebolag, ett sysslomannauppdrag och det grundas på associationsrättsliga regler.

Sysslomannaskapet grundas på 1734 års lag, Handelsbalken 18 kap 1 § i vilken det sägs att "Varder man av annan ombuden, att å dess vägnar syssla och uträtta, och säger där ja till; tage fullmakt, och ligge där sedan hans vårdnad å; göre ock redo och besked för det han om händer får".

Styrelseledamot i ett aktiebolag agerar som syssloman och har därmed ett vårdnadsansvar för bolaget. Kortfattat blir innebörden att styrelseledamot i ett bolag

- har att tillvarata bolagets intressen
- representerar bolaget, inte den som utsett eller nominerat ledamoten
- kan skiljas från uppdraget av den som utsett ledamoten
- kan lämna uppdraget
- utövar uppdraget under skadeståndsansvar

Enligt aktiebolagslagen har styrelsen i ett aktiebolag till uppgift att svara för bolagets organisation och förvaltning av bolagets angelägenheter, ABL 8:4. Det är således styrelsen som har totalansvaret för att bolaget tillgodoser de intressen som motiverat dess tillkomst.

Styrelsen skall se till att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska förhållanden i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Den ska fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och meddela skriftliga instruktioner för, när och hur sådana uppgifter som behövs för styrelsens bedömning ska samlas in och rapporteras till styrelsen. Styrelsen ansvarar för verksamheten som kollektiv.

På ett liknande sätt skiljer sig ansvaret som ledande tjänsteman eller chef i en kommun sig åt i relation till uppdraget som verkställande direktör. En chef i den kommunala organisationen agerar i princip utifrån den delegation som nämnder och styrelser lämnar. Vd har som styrelseledamoten, ett sysslomannaansvar för bolaget och uppdraget regleras i aktiebolagslagen. Där sägs att vd sköter den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar samt ansvarar för bokföring och medelsförvaltning. Anvisningarna nedtecknar vanligtvis styrelsen i en vd-instruktion. Gränsdragningen avser de "vardagliga" förvaltningsåtgärder som inte är styrelsens uppgift utan för någon som kontinuerligt leder verksamheten. Rent allmänt omfattar uppdraget allt sådant som hör till driften av bolagets verksamhet. Till detta ska också läggas att vd - genom personlig kontakt med bolagets övriga funktionärer – anslår tonen och därmed kvaliteten i bolagets verksamhet.

Eftersom vd är underordnad styrelsen måste styrelsen utöva kontroll över dennes förvaltning. Den här delen får inte försummas eftersom utövandet av vd-rollen har avgörande betydelse för bolagets utveckling. Valet av vd anses med rätta vara styrelsens viktigaste beslut. Det nästan lika viktiga är att entlediga en vd som inte fullgör sitt uppdrag.

Kommunallagens regelverk avseende kommunala bolag

I Kommunallagens tredje och tionde kapitel regleras förhållanden i kommunalt hel- och delägda bolag. Regelverket gäller dessa bolag som även omfattas av aktiebolagslagen. I den 3:e paragrafen, tionde kapitlet i Kommunallagen sägs bl a att fullmäktige ska, innan de lämnar över vården av en kommunal angelägenhet till ett helägt bolag

- Fastställa det kommunala ändamålet med verksamheten,
- Se till att det fastställda kommunala ändamålet och de kommunala befogenheter som utgör ram för verksamheten anges i bolagsordningen,
- Utse samtliga styrelseledamöter, och
- Se till att det anges i bolagsordningen att fullmäktige får ta ställning innan sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas.

Den sista punkten, vad som är ”av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt” är ofta föremål för diskussion och kommunallagen ger ingen vidare vägledning. Det finns uppfattningen att det är storleken på ekonomiska åtaganden i bolaget som är grunden till regleringen, att bolagets styrelse inte skulle ha befogenhet att fatta beslut utöver en viss nivå. Frågan är dock om syftet med formuleringen är att en överprövning av driften av bolaget ska ske av fullmäktige. Bolaget ska, enligt ovan nämnda paragraf, vara ett instrument för kommunens verksamhet och därför förväntas bolaget följa kommunen intentioner rörande verksamheten. Då får formuleringen ovan en annan betydelse, ur ett politiskt perspektiv. Då kan bakgrunden till att ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt ska underställas fullmäktige sägas vara att ärendena ska lyftas från en organisation där beslut inte är överklagbara, kommunala bolag, till en organisation där beslut kan överklagas, kommunen. Bakgrunden till regeln om att fullmäktige får ta ställning i ärenden ”av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt” kan därmed sägas vara mer av politisk art än av det skälet att en styrelse i ett kommunalt aktiebolag saknar kompetens i förhållande till andra aktiebolags styrelser.

Mot bakgrund av ovanstående har frågor lyfts om investeringen i byggnaden skulle ha förts till fullmäktige för ställningstagande.

Bolagets styrdokument

Bolagsordning

I den gällande bolagsordningen för Ljusdals Energiföretag AB regleras föremålet för bolagets verksamhet. Där sägs att bolagets verksamhet ska vara att "äga aktier och andra tillgångar, bedriva administrativ verksamhet samt övriga tjänster för andra koncernbolag och intressebolag till syfte att främja en god el- värme-, vatten-, avlopp-, TV- och bredbandsförsörjning och avfallshantering samt därmed förenlig verksamhet". Här saknas i bolagsordningen en uppdelning av bolagets ändamål och bolagets föremål. Det kommunala ändamålet med verksamheten behöver beskrivas i en egen paragraf i bolagsordningen, och föremålet för verksamheten i ett annat.

I bolagsordningen regleras frågan om fullmäktiges yttranderätt i 4:e paragrafen. Denna paragraf överensstämmer inte med nuvarande kommunallag som istället kräver att det anges i bolagsordningen att fullmäktige får ta ställning innan sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas. Detta är likt avsaknaden av uppdelningen av ändamål och föremål en avvikelse mot gällande lagstiftning.

Ägardirektiv

Ägardirektiven till Ljusdals Energiföretag AB är fastställda av Kommunfullmäktige 2010 och kompletterade 2015. Ägardirektiv angivna till kommunalt helägda bolag ska, för att vara formellt gällande i bolaget, även vara fastställda av årsstämman. Ägardirektiven i Ljusdals Energiföretag AB fastställdes av årsstämman den 2 maj 2012. Kommunen har bl a i urval angivit följande direktiv till bolaget.

- Verksamheten inom "kommunkoncernen", dvs kommunens verksamhet och verksamheten i kommunens bolag, bedrivs efter samma helhetssyn. Det innebär att utformningen av den politiska styrningen på strategisk nivå och innehållet i denna politiska styrning är lika oavsett om verksamheten utförs i bolagsform eller i förvaltningsform.....Ett kommunalt bolag eller en kommunal verksamhet ska i sin verksamhet ta hänsyn till om beslut och åtgärder i den egna verksamheten medför stora nackdelar och negativa konsekvenser för andra bolag, verksamheter eller kommunkoncernen som helhet och om dessa nackdelar överväger fördelarna för bolagen eller verksamheterna. Alla kommunala bolag och verksamheter ska söka lösningar i samråd i alla situationer där det är fråga om att väga fördelar för en part mot nackdelar för en annan part eller andra parter. Kommunstyrelsens uppdrag att samordna kommunens och bolagens verksamheter skall respekteras.
- Närvarande suppleant har att iaktta motsvarande tystnadsplikt som gäller för ledamot.
- Bolagen skall bereda kommunfullmäktiga tillfälle att ta ställning innan bolagen fattar sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars är av större vikt. Bland annat följande ärenden är av större vikt:

"Större, strategiska investeringar, andra investeringar eller åtgärder som innebär ny inriktning eller start av verksamhet inom nytt affärs- eller verksamhetsområde för bolagen samt större förvärv eller större försäljning av fast egendom."
- Bolagen skall också inhämta kommunfullmäktiges godkännande innan någon av följande åtgärder förs till beslut:

"Ändring av bolagsordning, ändring av aktiekapital, förvärv, avveckling eller bildande av dotterbolag, bildande av stiftelse samt fusion av bolag."
- Styrelsen för bolaget skall fastställa skriftlig instruktion för verkställande direktören.

Arbetsordning

Styrelsen för Ljusdal Energiföretag AB har antagit en arbetsordning 2016 och 2017, den senare gällande till och med maj 2018. Arbetsordningen säger bl a att

- Kommunfullmäktiges yttrande skall inhämtas såvitt avser frågor av principiell beskaffenhet och av större vikt enligt ägardirektiv 2010-09-16. I arbetsordningen för 2016 avslutades meningen ”enligt ägardirektiv 1994-12-05”.
- Ordföranden ska se till att styrelsearbetet bedrivs på ett ordnat och rationellt sätt.
- Ordföranden ska se till att ärenden är beredda på tillfredställande sätt.
- Ordförande skall se till att samtliga ledamöter bereds tillfälle att delta i ärendenas behandling och att samtliga ledamöter erhåller tillfredsställande beslutsunderlag.
- Kallelse sker genom ordförandens försorg. Kallelse skall tillställas ledamöterna och suppleanterna senast en vecka före sammanträde.
- Extra styrelsesammanträde skall hållas då styrelseledamot eller vd så begär.
- Vid styrelsens sammanträden skall protokoll föras. I protokollet skall de beslut som styrelsen har fattat antecknas.

Vd-instruktion

I vd-instruktionen, som också är antagen 2016 och 2017 och som på samma sätt som arbetsordningen för 2017 gäller vd-instruktionen för 2017 fram till första styrelsemötet efter bolagsstämman 2018 sägs bland annat att vd ska

- Inom ramen för den löpande verksamheten ingå avtal där bolagets åtaganden inte överstiger 2 mkr eller i övrigt är av större betydelse. I vd-instruktion för 2016 stod att åtagandet inte skall överstiga 1 mkr eller annars är av principiell betydelse.

Delegationsordning och attestinstruktion

Bolagets fastställda dokument som beskriver ansvar och befogenheter, ur bolagets ekonomihandbok kapitel 5 reglerar befogenheter för olika personer och roller i Ljusdal Energiföretag AB. Där står att vd har rätt att beslutsattestera investeringar. Enligt fastställda investeringsramar och tillägg till investeringsbudgeten <500 tkr dock max 2,5 mkr i koncernen/år.

Händelseförloppet i ärendet

Inköp av byggnad

Styrelsen i Ljusdals Energiföretag AB informeras vid ett styrelsemöte den 19 september 2016 om att verksamheten har behov av samlokalisering och förändring av lokaler. Styrelsen informeras även om att förhandling pågår för att förvärva lokaler i form av modulbyggnader. Syftet med förvärvet är att samlokalisera renhållningsverksamheten till Åkerslund.

Vid nästa styrelsemöte den 24 oktober 2016 redovisas en speciell möjlighet att förvärva en byggnad om 930 kvm. Byggnaden står uppställd i Gävle och kan monteras ned och flyttas till Ljusdal. Underlaget för förvärvet är en powerpointpresentation. Styrelsen beslutade enligt protokollet att vd ges mandat att slutföra inköp av denna byggnad.

Styrelsen beslutade vid detta styrelsemöte även i ett inriktningsbeslut att samlokalisera stora delar av personalen på Östernäsområdet i direkt anslutning till HVC och uppdrog till vd att sätta igång detta projekt med budgetering och riskanalyser.

Ingen ledamot i styrelsen har i protokoll framfört synpunkter på bristande underlag eller visat sig vara emot beslutet.

Vid intervjuer med styrelsens ledamöter framträder en bild av att det vid mötet fanns en ledamot som ville ha mer underlag innan beslutet. Då övriga ledamöter ville gå vidare har aktuell ledamot följt majoritetens beslut. Att detta skulle vara fallet har även bekräftats av en annan ledamot i styrelsen och av bolagets dåvarande vd.

Vid det aktuella styrelsemötet informerades även om att det modulhus som det talades om vid mötet innan är under uppförande samt att det sannolikt är färdigställt innan årsskiftet. Detta modulhus och dess uppförande finns även nämnt i den powerpointpresentation som är underlag för beslut om investeringen i byggnaden om 930 kvm. Detta är två helt olika objekt men säljaren är densamma.

Protokollet för styrelsemötet den 24 oktober 2016 är justerat av två ledamöter och justering skedde enligt protokollet senast den 31 oktober.

Den 25 oktober 2016 erhålls en uppdragsbekräftelse från Byggkonsulten i Ljusdal AB som bekräftar uppdraget att upprätta bygglovhandlingar för byggnationen. Efterföljande dagar genomförs bl a besök vid lokalerna i Gävle av en arbetsgrupp ur personalen och av dåvarande vd samt representant från Byggkonsulten i Ljusdal AB.

Den 15 november 2016 hålls ett så kallat ägarsamråd där minnesanteckningar påvisar att "Ljusdal energi har köpt en kontorsfastighet som man kommer att uppföra i anslutning till HVC-pannan på östernäs. Detta för att få en mer samlad organisation. Detta gör att man kommer att lämna kontoret på hotellgatan, vägmästaren samt fastigheten på pårsgatan. Detta kan öppna upp möjligheter för eventuella omflyttningar av verksamheter inom kommunen." Deltagare på ägarsamrådet är enligt minnesanteckningar förutom ordförande och dåvarande vd för Ljusdals Energiföretag AB, kommunstyrelsens ordförande, oppositionsråd och kommunchef.

Den 16 november 2016 undertecknar vd köpekontraktet för köp av den byggnad som styrelsen fattat beslut om att köpa. Kontraktet är upprättat av Svensk Fastighetsförmedling och köpeskillingen är 6,6 mkr.

I protokoll från den 6 december 2016 påvisas att kontrakt tecknats för "de nya lokalerna" och i en annan paragraf anges att det behövs mer mark kring den nya byggnaden. Styrelsen uppdrar åt ledningen att kontakta Ljusdals kommun för att om möjligt förvärva mer mark i området. I samma protokoll informeras styrelsen om att vd för tillfället är sjukskriven.

Under januari 2017 levereras modulhuset och den 17 januari har styrelsen ett extra styrelsemöte, efter krav från en styrelseledamot, protokollet visar att ledamot fick information utifrån de frågor hen ställt i kravet på ett extra styrelsemöte.

Uppförandeskede

Styrelsen har möte den 30 januari 2017 där information om att bygglov erhållits framförs. Vidare informeras styrelsen om vd:s sjukskrivning. Styrelsen beslutade mot bakgrund av detta att tillförordna en vd under sjukskrivningen.

Den 8 februari 2017 hålls ägarsamråd där "Ägaren väckte frågan om styrelsearbetet utifrån de diskussioner som varit i media och uttryckte en oro för att detta inte är bra för bolaget. Denna oro delas av styrelseordförande som också meddelade att lekmannarevisorerna är informerade."

Den 3 mars 2017 håller styrelsen möte där beslut om ny budget för ombyggnation av det nya huset fastställs. Här fattas beslut om att frångå det första beslutet om att uppföra byggnaden så som den förvärvades. Budgeten som beräknats till 19,1 mkr inkluderar ej byggherrekostnader och vid detta skede tillförda grundarbeten.

Den 12 april lämnar lekmannarevisor i Ljusdals Energiföretag sin granskningsrapport där han konstaterar att det under 2016 har funnits interna konflikter i styrelsen med massmedial publicitet som kan påverka förtroendet negativt.

Den 24 april 2017 hålls ett extra styrelsemöte efter krav från en styrelseledamot. Kravet följer av bl a skrivelser i media om arbetsmiljöverkets besök vid arbetsplatsen och kommunens besök vid arbetsplatsen. Av protokollet framgår att hen fick ställa frågor och få svar om den nya kontorslokalen.

Den 4 maj 2017 informerar tillförordnad vd och ordförande om beslutsprocessen och händelseförloppet i KS, informationen tas till protokollet. En relativt ingående redovisning lämnas om hur beslut fattats och på vilka grunder samt att det förekommit krav på extra styrelsemöten etc.

Ägarsamråd hålls 13 juni 2017 där det framgår att ägaren förhör sig om ägardirektiven och styrelsen tydliggör för ägaren att de efterlever gällande ägardirektiv.

Styrelsemöte hålls 28 juli 2017, där ny budget fastställs till 22,7 mkr. Inga protester eller invändningar mot beslutet finns i protokollet.

Ägarsamråd hålls den 6 september 2017 där det framgår av minnesanteckningar att bolaget redogjorde för processen kring köp och byggnation av huset på Björkhamre. Bolaget är inbjudet till KS 7/9.

Information ges vid KS 7 september 2017 där tillförordnad vd Lena Bergsten och styrelseordförande Björn Brink (C) informerar om bolagets byggnation på Östernäs och hur beslutsprocessen kring byggnationen varit. KS beslutar att informationen noteras till protokollet, att ärendet tas åter upp på kommunstyrelsens sammanträde 14 september 2017.

Vid KS 14 september 2017 framgår av protokollet att KS sammanträde 7 september beslutade att ärendet gällande Ljusdals Energi AB:s byggnation på Östernäs skulle tas upp på dagens sammanträde. KS beslutar att informationen noteras till protokollet.

Styrelsemöte 25:e och 26:e september 2017 där information ges om vd:s sjukskrivning samt om att invändigt arbete i lokalerna har påbörjats.

Vid KF, den 25 september 2017, deltar Lena Bergsten, tillförordnad vd för Ljusdal Energikoncern AB. Hon informerar om projektet att förvärva och flytta en byggnad från Gävle till Ljusdal. Presentation sker även om fortsatt upprustningen av byggnaden invändigt och av den övergripande visionen om flytt av verksamheten till området vid Östernäs. Kommunfullmäktige beslutar att informationen noteras till protokollet.

Styrelseprotokoll från 30:e oktober 2017 ger information om att uppgörelse med tidigare vd gjorts och att bolaget och vd går skilda vägar.

Styrelseprotokoll från 14:e och 17:e november 2017 ger information om att budget för lokalerna vid Östernäsområdet utökas med 8,5 mkr. Av protokollet framgår att en styrelseledamot reserverar sig mot beslutet och anser att KS ska fatta beslut i frågan.

Utvärdering av bolagets agerande

Har bolagets vd och styrelse följt regelverket i aktiebolags- och kommunallagen i samband med förvärvet?

Protokoll

Aktiebolagslagen reglerar i 8 kap 21 § hur protokoll ska föras vid styrelsesammanträden i ett aktiebolag. Där sägs att det i protokollet ska de beslut som styrelsen har fattat antecknas. Protokollet ska undertecknas av den som har varit protokollförare. Det ska justeras av ordföranden, om denne inte har fört protokollet. Om styrelsen består av flera ledamöter, ska det justeras även av en ledamot som utses av styrelsen. Protokollen skall föras i nummerföljd och förvaras på ett betryggande sätt. Några andra formkrav för protokollshandlingen finns inte utifrån lagstiftningsperspektiv. Protokollen från de aktuella styrelsesammanträdena bedöms följa ABL:s regelverk.

Befogenheter och beslut enligt ABL

Vd har enligt aktiebolagslagen en vidare beslutsförmåga än, exempelvis, en chefstjänsteman i den kommunala förvaltningen. I de aktuella protokollen har bolagets vd erhållit uppdrag samt redovisat dessa och vi kan inte se att vd:n ur detta perspektiv har överträtt sina befogenheter. Vd har undertecknat avtalet vid köpet på uppdrag av styrelsen.

Styrelsen har det faktiska ansvaret för förvärvet och beslutar enhälligt i protokoll 2016-10-24 att genomföra köpet av byggnaden i befintligt skick. Händelseförloppet är enligt vår bedömning snabbt och i sådana fall krävs goda underlag för beslut. Vid intervjuer med styrelsens ledamöter och suppleanter samt med dåvarande vd framkommer att åtminstone en ledamot har efterfrågat mer underlag och mer tid för att fatta beslut. Beslutet har ändå fastställts utan någon reservering i protokoll. De underlag som fanns vid tidpunkten för beslutet anses redovisade och vår bedömning är att ingen vid den tidpunkten visste något ytterligare kring byggnaden. Vår bedömning är att styrelsen övervägt att vänta med beslutet men beslutet fattas utan reservationer. Styrelsen beslutat enligt protokollet att vd ges mandat att slutföra inköp av byggnaden utan ytterligare instruktioner.

Styrelsen beslutade vid detta styrelsemöte även i ett inriktningsbeslut att samlokalisera stora delar av personalen på Östernäsområdet i direkt anslutning till HVC och uppdrog till vd att sätta igång detta projekt med budgetering och riskanalyser.

Vid beslutet om köpet av byggnaden hade styrelsens ledamöter kunnat lägga in förbehåll eller krav på ytterligare information då tid fanns fram till 16 november då avtalet undertecknades. Alla i styrelsen, såväl suppleanter som ordinarie ledamöter har efter beslutet möjlighet att besöka bolaget och ställa frågor om de anser att de ville ha mer information. Det är viktigt vid bedömning av ansvaret för detta beslut att förstå och inse att beslutet avsåg köp av byggnaden i befintligt skick monterad och klar på Östernäsområdet. Alltså i det skick som den var i vid användandet i Gävle.

Vd ger i uppdrag till byggkonsult att arbeta fram bygglovshandlingar och fortsätter kommunikationen med säljaren och dess mäklare. Vd undertecknar ett relativt enkelt kontrakt med säljaren. Kontraktet avser köp av lös egendom och ger inte mycket möjlighet för köparen att påverka processen i flytt och montering av byggnaden, förutom markarbetet och framdragning av el vatten som åligger köparen att göra. Säljaren är ansvarig för nedmontering, flytt och uppmontering av byggnaden som skall levereras i det skick som den var innan nedmontering. Vi har i vår granskning inte funnit något som tyder på att en kontroll eller besiktning av det skicket som byggnaden var i innan nedmontering genomförts av vare sig säljaren eller köparen. Detta är en brist i beslutsunderlaget där ansvaret åvilar vd och styrelsen.

Utifrån vår granskning gör vi bedömningen att styrelsen inte haft annat än bolagets bästa i åtanke vid beslutet, styrelsen bedöms ha representerat bolaget i beslutet och inte haft egen vinning i beslutet. Styrelsen kunde ställt mer frågor och krävt mer underlag men har kollektivt beslutat att gå vidare i beslutet. Vi gör även bedömningen att vd har representerat bolaget i beslutet och inte haft någon annat än bolagets bästa i beslutet att förvärva byggnaden. Inte heller vd anses haft någon egen vinning av beslutet.

Kvarstår att bedöma om bristen i avsaknad av besiktning/kontroll av objektet ska bedömas som vårdslöst eller oaktsamt. Köpeobjektet är ett hus som nedmonteras och flyttas och vår bedömning är att det är sannolikt att brister uppdagas vid nedmontering eller uppmontering och att ansvaret åvilar säljaren. En besiktning hade varit önskvärd men om den hade påverkat beslutet i någon annan riktning kan vi inte bedöma.

Vår bedömning är att styrelsen och vd med vissa brister ändå uppfyller sitt ansvar enligt ABL i samband med sitt beslut att förvärva aktuell byggnad.

Befogenheter och beslut enligt KL

Utifrån ett kommunalrättsligt perspektiv är frågan om det aktuella ärendet är av principiellt beskaffenhet eller annars av större vikt. Vi har inte funnit något bevis för att denna fråga diskuterats i något forum innan beslutet fattades. Vi noterar att det i Ljusdals kommun finns ett ägarsamråd där frågor av principiell beskaffenhet eller annars större vikt lyfts upp och diskuterats tidigare. Detta framgår av ägarsamråd 10 februari 2016 där minnesanteckningar anger ”*Ägarsituationen inom bolagen. Ljusdal energiföretag har fått frågan om att förvärva Fortums andel i Ljusdal energiförsäljning. Ägarsamrådet ser inte ett utökat ägande som en principiell fråga utan en rent affärsmässig bedömning för styrelsen att hantera. Förvärvet innebär inte några verksamhetsförändringar.*” Vår granskning påvisar att ägarsamrådet i detta fall lyfte frågan från bolagsstyrelsen och anser att det inte är en principiell fråga eller av annars större vikt. Vår granskning visar att ägarsamrådets medlemmar var informerade om vad som hände i bolaget och vilka beslut som styrelsen fattade. De hade dessutom möjlighet att invända mot beslutet och föra det till KF innan inköpet gjordes. Då ingen invändning mot att föra beslutet till KF noterats bedömer vi att även ägarrådet delar styrelsens uppfattning att frågan inte var av principiell beskaffenhet eller annars större vikt.

Med hänvisning till vad vi redogjort för tidigare om detta kan vi inte med säkerhet hävda att köpet av byggnaden är ett principiellt ärende för bolaget, åtminstone inte ur bolagets perspektiv. Frågan är om den utifrån ett politiskt perspektiv är viktig och om något annat organ, som har förmåga att väcka frågan, skulle ha gjort det omfattas inte av styrelsens ansvar. Frågan om ärendets politiska sprängkraft verkar ha uppkommit i efterhand och inget som styrelsen för Ljusdal Energiföretag AB, kunde förutse.

I vårt uppdrag ingår inte att bedöma ägarsamrådets ansvar i bedömningen om frågan var av principiell beskaffenhet eller annars större vikt. Vi har sökt ett demokratiskt dokumenterat beslut till införandet av ägarsamrådet men inte funnit något i kommunens diarium.

Vår slutsats i denna del är således att bolagets styrelse inte har agerat formellt felaktigt, men i den del som avser dokumentationen av styrelsens bedömning att frågan inte var av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt uppfyller den inte vad som kan förväntas av ett helägt kommunalt bolag. Styrelsen borde tydligt och klart dokumenterat sitt ställningstagande i protokoll med motiv till varför. Vi rekommenderar även att ägarsamrådets roll, funktion och ansvar dokumenteras och beslutas i fullmäktige.

Har bolagets vd och styrelse följt bolagsordningen i samband med förvärvet

I bolagsordningen beskrivs, som vi redovisat tidigare, föremålet för bolagets verksamhet. Bolagsordningen avviker från gällande KL med avseende på att bolagsordningen anger att KF skall lämnas tillfälle att yttra sig om frågor av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Bolagsordningen har ej föremål och ändamål uppdelat vilket gör att den inte överensstämmer med gällande lagstiftning (KL).

När det gäller föremålet för bolagets verksamhet kan vi inte se att styrelsen agerat i strid mot detta och som vi anfört ovan kan heller inte styrelsen belastas för att inte ha betraktat ärendet som principiellt ur detta perspektiv.

Vår slutsats i denna del är att styrelse och vd har handlat i enlighet med bolagsordningen. Bolagsordningen behöver dock uppdateras i vissa delar.

Har bolagets vd och styrelse följt de av Ljusdal kommun angivna ägardirektiven i samband med förvärvet?

I ägardirektiven sägs bl a att kommunfullmäktiges ställningstagande ska inhämtas för större, strategiska investeringar. Vidare ska bolag verka för och tillse att kommungemensamma intressen går före enskilda intressen i kommunen, d v s koncernnyttan går först.

När det gäller frågan om det i det aktuella ärendet varit en större, strategisk investering kan vi, mot bakgrund av resonemanget ovan, inte anse att investeringen är en större strategisk investering. Vare sig investeringens storlek eller risktagandet i samband med investeringen riskerar, enligt vår bedömning, bolagets framtida förmåga. Nivån på lokalkostnader bedöms i det långa perspektivet påverkas positivt.

Dock frågar vi oss om ärendet ur perspektivet samverkan inom kommunen verkligen är testat och om alla möjligheter är undersökta. Så som vi ser det är det inte frågan om samordning utan här skapas nya lokaler för eget bruk istället för att använda befintliga lokaler inom kommunkoncernen. Vi har dock inte möjlighet inom ramen för denna granskning att bedöma om valet att skapa egna lokaler rymms inom koncernnyttan eller inte. Vår bedömning är att det inte kan uteslutas att styrelsen inte efterlever de av fullmäktige fastställda ägardirektiven i avseende på samverkan inom kommunkoncernen. Vi har i denna granskning inte tagit del av någon dokumenterad lokalutredning som visar den faktiska koncernnyttan med nya lokaler vid Östernäsområdet.

Övrigt

Ägarsamrådet

Ljusdal Energiföretag AB har genom ordförande och verkställande ledning sedan hösten 2016 haft ett flertal ägarsamråd och vid mer än tre tillfällen dokumenterat närvaro hos kommunstyrelsen och vid ett tillfälle hos kommunfullmäktige i Ljusdal. Ur det kommunalrättsliga perspektivet är det kommunfullmäktige som är ägare till Ljusdals Energiföretag AB och rapportering enligt kommunallagen skall ske till fullmäktige bl a vad gäller ärenden av principiell beskaffenhet. Ägarsamrådets roll är ur det perspektivet otydlig, är det en ägarroll? När och var är det beslutat i kommunen? Kan verkligen styrelsen underlåta att föra frågor till KF beroende på vad ägarsamrådet tycker? Ägarsamrådet väcker frågor som inte omfattas av denna granskning men som helt klart påverkar styrelsen i Ljusdal Energiföretag AB.

Lag om offentlig upphandling (LOU)

Vi även om det inte var en del i uppdraget låtit en av våra jurister som är expert på LOU titta på ursprungsförvärvet. Vårt korta utlåtande är att vår bedömning är att förvärvet inte strider mot LOU.

Denna rapport har upprättats inom ramen för vårt uppdrag att lämna biträde till lekmannarevisionen i Ljusdal Energiföretag AB. Rapporten är endast upprättad för vår uppdragsgivares räkning, lekmannarevisionen i Ljusdal Energiföretag AB, och får inte lämnas ut eller göras tillgänglig för andra fysiska eller juridiska personer utan Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB:s skriftliga godkännande. I avsaknad av skriftligt godkännande, tar Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB inte något som helst ansvar gentemot någon annan än uppdragsgivaren som väljer att förlita sig på eller att agera utifrån innehållet i denna rapport. Inte heller tas något ansvar för att rapporten används för andra syften än för dem som förelegat vid uppdragets utförande.